

“ Non est mortale quod opto ”

Mesalia

ORGAAN VAN DEN — — —
OUDHEIDKUNDIGEN KRING
— — VAN WUESTWEZEL

(VERSCHIJNT VIJF MAAL PER JAAR)

Zesde Jaargang

1931

Nr. 1

Oudheidkundige Kring van Wuestwezel

EERE-VOORZITTERS :

Baron R. de Kerchove d'Exaerde, Burgemeester van Wuestwezel.

Z. E. H. Raeymaekers, pastoor-deken, Esschen.

VOORZITTER : Jos. Van der Jonckheyd, kosten-drukker.

ONDER-VOORZITTER : Arthur Bosschaerts, schoolhoofd, Gooreind.

SEKRETARIS : Karel Peeters, gemeentearchivaris.

SCHATBEWAARDER : Frans Verstraelen, schoolhoofd.

AFGEVAARDIGDE VAN 'T GEMEENTEBESTUUR: C. Theuns, schepen.

BESTUURSLEDEN :

E. H. J. Van Loenhout, onderpastoor.

Jozef Cools, onderwijzer.

Gustaaf Goris, onderwijzer.

Jozef Van den Zegel, schoolhoofd, Achterbroek.

BESCHERMENDE LEDEN :

Gemeentebestuur van Wuestwezel.

Oudheidkundige Kring van Esschen.

Hoogerw. Mgr. Hoppenbrouwers, prelaat van Grimbergen.

Hoogerw. Mgr. S. Le Grelle, huisprelaat van Z. H. den Paus, Bibliotheek van het Vatikaan, Rome.

Gravin L. du Chastel de la Howardries, Hollain.

P. Vermoelen, lid der Bestendige Deputatie, Hoboken.

J. Schobbens, griffier der provincie Antwerpen.

Petrus Aerden, gemeenteontvanger.

J. Anthonissen, Kruisweg.

J. Berben-Van Beeck, IJzerenweglaan, Cappellen.

Maria Bervoets, onderwijzeres.

J. F. Bevin, oud-leeraar H. B. S. Bergen op Zoom (Holland).

Alfons Beyers, Dorp, 106.

J. Blicck, Lange Herenthalsstraat, 26, Antwerpen.

J. Boeren, Dorpstraat,

A. Bogaert, gemeentesekretaris, Borgerhout.

Dr. V. Bosschaerts, geneesheer.

Ben. Braeckman, Graaf van Hoornstraat, 52, Antwerpen.

L. Braeckmans, drukker-uitgever, Brecht.

Eerw. Heer Kannunik Broeckx, pastoor-deken, Contich.

E. Brosens, Van Luppenstraat, 11, Antwerpen.

Wed. F. Breugelmans, Handelslei.

W. J. J. C. Bijleveld, archivaris, Leiden (Holland).

E. H. Celens, pastoor, Achterbroek.

E. H. G. Celis, conservator v. h. Folklore Museum, Gent.

Fr. Claes, conservator Musea «Steen» en «Vleeschhuis», Antwerpen.

Fr. Collin, Consciencestraat, 13, Antwerpen.

Louis Cools, Handelslei,

Armand Cosemans, Ballaerstraat, 50, Antwerpen.

Jos. Cosemans, De Beuckerstraat, 17, Antwerpen.

R. Cuvillier, IJzerenweglaan 60, Mariaburg-Cappellen.

Eerw. Zuster M. Damiana, klooster, Haasrode.

R. Debonnaire, tandarts, Merxem.

Gustaaf Deckers, Candidaat-Notaris.

E. H. C. De Clerck, Tolstraat, 54, Antwerpen.

E. H. L. De Coster, pastoor-deken, Ekeren.

E. H. Karel De Decker, onderpastoor, Berlaar.

Baron Fernand de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Jonkvrouw Gwendoline de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Baron Henri de Kerchove d'Exaerde, senator, Gent.

Jonkvrouw Marie-Claire de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Eerw. Heer Thierry de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

J. De Ridder-Van Beeck, Statiestraat, 17, Waterloo.

Alf. De Vrin, Edelinckstraat, 24, Antwerpen.

J. P. Dupont, Verbondstraat, 31, Antwerpen.

Festracts, Kerkstraat, 17, Mortsel.

E. H. Gagelmans, pastoor, Hulsen (Balen-Nethe).

Const. Goetstouwers, Calmpthoutsche Steenweg.

E. H. A. Goossenaerts, Legeraalmoezenier, Antwerpen.

R. Govaert, onderwijzer, Gooreind.

Prof. Dr. L. Grootaers, hoogleeraar, Leuven.

E. H. Alb. Henderick, Schootenhof-Schooten.

Corn. Hens, maalter.

Jaak Hens, maalter.

Jan Hens, handelaar, Dorpstraat.

H. Hoeben-Van den Wijngaert, expert-boekhouder, Hove.

Aug. Janssens, leeraar, Oude Kerkstraat, 29, Antwerpen.

Fr. Janssens, Turnhoutsche baan, 125, Borgerhout.

Jan Kenis, Westdoorn.

J. Kenis, gemeentesekretaris, Reeth.

WESALIA

Orgaan van den Oudheidkundigen Kring
van Wuestwezel

ABONNEMENTSPRIJS : 5 fr. per jaar ; Buitenland 10 fr.

Beheer : FRANS VERSTRAELEN (postcheckrekening n° 1656.25)

Redactiesekretaris : KAREL PEETERS, Wuestwezel.

Na vijf jaar.

Ons tijdschrift gaat met dit nummer zijn zesden jaargang in. Schuchter en bedeesd kwam het nu vijf jaar geleden met een eerste nummer voor den dag. Maar vóór we zoover waren had de Oudheidkundige Kring (gesticht op 26 December 1925) al een moeilijke periode doorgemaakt. De meeningen waren verdeeld nopens het uitgeven van een eigen tijdschrift, de eenen vreesden voor den finantieëlen kant, de anderen vroegen zich af hoe er regelmatig belangwekkende stof zou gevonden worden om het tijdschrift te vullen. Na heel wat weg en weer gepraat, raakten beide groepen het eens : « Als U voor de « finanties » zorgt, staan wij in voor de rest. » Zoo werd in een zeer optimistische stemming het voorstel aangenomen. Een naam was gauw gevonden en nu aan 't werk : om raad bij ondervindingrijke mensen en om prijzen bij de drukkers. De « zwartkijkerij » vierde hoogtij : « al zooveel tijdschriften hebben we zien ontstaan, evenveel hebben we er zien verdwijnen, » — « sluit liever aan bij ons, dat is veel gemakkelijker, want alleen komt ge er niet, » — « we geven u twee jaar en van Kring noch tijdschrift hoort men nog praten. » — enz. Met de drukkers viel het evenmin meê, maar dat waren « zakenmannen » en die vroegen niet beter, dan om te mogen drukken.

We hebben ons door geen van beiden laten beïnvloeden.

« Wesalia » moest er komen en het kwam er. Na het eerste nummer telden we reeds veel « bekeerlingen ». — Veel « raadgevers »

trokken hun woorden terug en een onder hen, en niet de minste, schreef « Nu 't er is, is 't goed — vooruit nu maar — hoe meer ge geeft hoe beter, op mij moogt ge rekenen » en als proef op de som voegde hij er een artikel bij.

Het is de moeite waard die briefwisseling nog eens te overpluizen en te vergelijken. Ook de pers stond ons ter zijde : al de bladen die we een nummer zonden, wijdden er de meest vleiende woorden aan.

Nu kon het inrichtingsgomitee op rust gaan. Rond Paschen 1926 werd op de algemeene vergadering een bestuur gekozen en de standregelen goedgekeurd. We telden toen 89 leden.

Lang zou « Wesalia » niet hoeven te wachten om voor goed zijn naam te doen kennen. In 1926 kocht het gemeentebestuur het kasteel en den eigendom der familie Hens. De inhuldiging zou gepaard gaan met een groots opgezette perstentoonstelling. Daartoe zette een onzer eerste en trouwste medeleden, J. P. Dupont zijn deuren ver open en bracht het merkwaardigste zijner kostelijke verzameling van 50.000 dagbladen naar Wuestwezel over.

8 Augustus 1926 was een hoogdag voor Wuestwezel en niet het minst voor onzen pas gestichten Kring.

Van toen af ging het steeds in stijgende lijn hooger op. Vergaderingen werden gehouden met belangrijke voordrachten en besprekingen, gegevens werden verzameld, archieven doorpluisd, zegswijzen en spreuken opgeteekend, regelmatig kwam daar alle drie maanden een nieuw nummer van ons tijdschrift de reeks vergrooten en even regelmatig groeide het aantal leden aan en vermeerderde de schaar beschermers, medewerkers en geestdriftige bewonderaars. [Na het eerste jaar telden we 194 leden.]

Vanaf zijn ontstaan had onze Kring zich het lot onzer aloude schuttersgilden aangetrokken. Die hadden ondersteuning, hulp en medewerking noodig. Door bemoeiing van onzen Kring en door bemiddeling van onzen Eere-Voorzitter werden de drie eeuwenoude vereenigingen verheven tot koninklijke gilde. Terzelfdertijd was uitgemaakt dat de gilde van St. Joris en die van St. Sebastiaan in 1928 hun vierhonderdjarig bestaan konden herdenken. Dat alles gaf aanleiding tot de groote gildefeesten van 12-13 Mei 1928. Het werd een onvergetelijke prachttuiting : Kongres over het Gildewezen, Prijsschietingen, Optocht, Prijskampen allerhande, Oud-Kempische dansen, Vendelzwaaien,... Het was een herleving van het aloude Kempisch Gildeleven : meer dan honderd gilden verspreidden in het mooie kader van

ons feestelijk dorp hun eeuwenoude pracht en praal. Dat had onze Kring bewerkt.

Hoeft het gezegd, dat zulke uiting, al had ze ook heel wat moeite en opoffering aan voorbereiding gekost, niets dan voordeel aan onze werking bijbracht.

1930 stond in het teeken der herdenking van 's lands honderdjarige onafhankelijkheid. « Wesalia » publiceerde een reeks bijdragen waarin feiten en toestanden uit 1830 werden behandeld. Er moesten te Wuestwezel ook feestelijkheden plaats hebben. « Wesalia » zorgde er voor dat het kwam tot een historisch overzicht 1830-1930 in woord en beeld. Een gelegenheidsnummer werd uitgegeven en de optocht was een voorstelling van de ontwikkeling onzer gemeente gedurende de verlopen eeuw.

We konden niet blijven weerstaan aan de herhaalde vragen om uitbreiding aan ons tijdschrift te geven. We brachten het van vier op vijf nummers per jaar en het aantal trouwe leden klom tot 270.

Meteen staan we nu met vijf jaar werking achter ons. Dit bondig overzicht wijst er op, dat deze « jeugdijaren » van « Wesalia » schitterend zijn geweest. Hoogst tevreden mogen we zijn om dit groeiend sukses.

Wat wel treffend is, is het feit dat we om de twee jaar een voorname gebeurtenis mochten boeken : 1926 bracht ons de Perstentoonstelling bij de inhuldiging van het nieuw gemeentehuis; 1928 gaf ons de schitterende gildefeesten; 1930 was het jaar der eeuwfeesten met een echt-Wezelsche viering en terzelfdertijd werd « Wesalia » uitgebreid en het verschijnen gebracht op vijf nummers per jaar; we kijken nu hoopvol en tevens benieuwd uit naar 1932 om te zien welk nieuw glanspunt bij de drie vorige zal moeten aangeteekend worden.

In deze vijf eerste jaargangen, die reeds op zichzelf een mooi boekdeel Wuestwezelsche geschiedenis vormen, verschenen 60 oorspronkelijke bijdragen, benevens vele nieuwjes, boekbesprekingen, mededeelingen, enz.

Ons hoofddoel was en blijft brokkelingen Wuestwezelsche geschiedenis te verzamelen. Vandaar dat onze opstellen zeer verschillend en uiteenlopend van inhoud waren, doch steeds werd het ééne doel voor oogen gehouden : te komen tot een volledige geschiedenis onzer gemeente. Zulk een geschiedenis schrijft men niet ineens, die moet groeien uit de vele artikels die in « Wesalia » verschenen en nog steeds zullen verschijnen.

Het verslag over dit eerste tijdperk van onze zoo optimistisch begonnen werking, kon niet anders dan optimistisch zijn. Hebben we

dan geen, hoegenaamd geen zwarte kanten te belichten, geen tegenlagen aan te teekenen? Wel, die waren zoo nietig en zoo flauw dat ze in den schaduw blijven van al die hoogtepunten.

* * *

Om te eindigen passen hier woorden van hulde en woorden van dank.

Hulde aan de stichters. Allen hebben kunnen ondervinden, dat het werk, door hen begonnen gegroeid is tot een machtige zaak, dat het kleine sneeuwvlokje door hun stoot in beweging gebracht, aangedikt is tot een massa, onweerstaanbaar in haar vlucht, zooals de immer groeiende sneeuwbal die afrolt van de strooien daken onzer hoeven en schuren.

Dank aan de leiders, die gedurende deze vijf jaren de teugels van 't gespan in handen hadden : aan onze beide Eere-Voorzitters, Burgemeester Baron Robert de Kerchove d'Exaerde en Z. E. Heer Pastoor-Deken Raeymaekers die ons nooit ongeholpen hebben doorgezonden, doch steeds hun invloed in ons voordeel hebben aangewend; aan Voorzitter Jos. Van der Jonckheyd, die met raad en daad den weg aanwees onbaatzuchtig recht door zee de zeilen spande en 't roer gericht hield op het ééne doel den bloei van zijn Kring, aan Penningmeester Frans Verstraelen, die 't geldelijk bestuur zoo flink verzorgde en als een werkelijk « schatbewaarder » zorgde, dat er « zaad in 't bakje bleef »; aan al de andere bestuursleden, die deden wat ze konden, de belangen van hun Kring verdedigden, nieuwe leden aanbrachten en niet te veel met bestuursvergaderingen geplaagd werden. Dank aan al onze medewerkers, die de degelijke artikels bijeenbrachten, inzonderheid aan den flinkste onder hen, P. v. G., die voor jaren reeds in andere tijdschriften zeer gewaardeerde studiën liet verschijnen en die met immer meer toewijding medewerkt aan het jonge tijdschrift, door zijn nauwkeurige en treffende bijdragen. Dank aan het Gemeentebestuur van Wuestwezel om de milde ondersteuning; aan al onze beschermende en gewone leden, aan wier belangstelling ons tijdschrift in de eerste plaats zijn bestaan en zijn bloei te danken heeft.

Met verschen moed gaan we onzen zesden jaargang in, betrouwend op aller medewerking en verderen steun, belovend ons « Wesalia » in dezelfde maat te zullen voortstuwen steeds hooger en steeds beter, hopen ons volgend lustrum met dezelfde voldoening te mogen besluiten om « na tien jaar » een even optimistisch overzicht te kunnen aanbieden.

Het weze zoo.

DE REDAKTIE.

De Schuttersgilden van Wuestwezel

I. — Het Kolveniers-, Bus- of Sint-Kristoffelsgild

(10^e Vervolg.)

6. DE BOETEN.

De *Kaerte* die in hare *poincten ende articulen* aan de gildegezellen orde en tucht voerspelt, moet door allen *op pene ofte verbeurte van boete* nageleefd worden.

Wordt het goedwillig gedaan en is het gezag van hoofdman en overheidspersonen geëerbiedigd en hun *ordonnancien* gehoorzaamd, dan prijken onderlinge vriendschap, duurzame broederlijkheid en onverbreekbare trouw aan het gild onuitwischbaar op de dagorde.

Doch menschen zijn menschen. Zij hebben hun gangen en wegen, hun loeten en luimen, hun zwakheden en gebreken die dikwils en soms erg tegen elkander dringen en wringen, hotsen en botsen.

Bewust of onbewust wordt een onvoorzichtig woord gelost, een onbezonnen verwijt weggeslingerd, een onberekende stoot gegeven. Gij vat het euvel op, gij snauwt toe of vliegt in het harnas. Het gezag wordt over het hoofd gezien, de gehoorzaamheid schiet te kort en de naastenliefde en broederlijkheid krijgen een geweldige kreuk.

De boeten komen nu gelijk van pas om de overtredingen der gildewet te bestraffen en hare verdere onderhouding te verzekeren. Die misten, noodzaken zij tot nederige schuldbekentenis en inniger plichtbesef. Zij bevorderen den eerbied jegens God en overheden en helpen machtig tot herstel en handhaving van orde en tucht, vriendschap en liefde onder medebroeders.

Het gild, op de voorschriften van den godsdienst geschoeid, aanzag de overtredingen, gelijk zij inderdaad meermaals zijn, als vergrijpen tegen God, als schendingen Zijner Majesteit, of, zooals het G. B. vrij dikwils aantekent, als « *fouten aen Godt gedaan.* »

Begrijpelijk is het dat het G. B. noch een enkele gildekaart van boettoepassing gewaagt voor iets dat verkeerd of onbetamelijk gebeurde in de kerk.

Onze voorouders waren diep godsdienstig en veroorloofden zich daar niets berispelijk. Zij baden ingetogen op den killen vloer geknield of op de harde bank gehurkt, ten volle overtuigd dat hun God daar huist in het H. Tabernakel, en dat de gebeden, in broederlijke gemeenschap onder de H. Mis devotelijk gestort voor het welzijn der levende of tot zielelafenis der overleden gildebroeders, voor hen reeds erbarmende genade verwerven en na hun afsterven eeuwige verlossing.

Op de vergaderingen ter gildekamer en ten schiethove ging het niet altijd zoo stil en rustig.

Te rechte golden in de gildekaarten schier gelijkkluidende vermaningen van zich te onthouden van « *onnutte woorden spreken, den boosen vyant noemen, vloecken, sweren, sijne mede-confreers ofte... omstaenders beschimpen, ende spreken van conmensschappen die gulde niet raekende.* »; zich te wachten van kijven, injurieren of schelden, stooten, slagen, vechten en *disordre ofte geschil* verwekken.

Het minste dat tegen de *Kaert* streed, of tegen de overlieden aandruischte; al wat verkeerd of gemeen klonk, alle schimp en schamp, stomp of stoot, twist en tweedracht, schade en schande werd onmiddellijk *gecalengiert, gecolensiert, gecovensiert*, d. i. berispt en met boeten gestraft die naar gelang de overtreding in strengheid klommen.

In de beteekenis van boet schrijft het G. B. veeltijds *breucke* : « *voor breucke gestelt* » zooveel stuivers; soms ook *misbruijck* : « *een gulden misbruijck* ».

Zoo staan er boeten of *breucken* opgegeven van twee, drie tot twaalf stuivers, en grootere van een, twee tot zes gulden.

DE TOEPASSINGEN.

1. **Gildeschennis.** — Elk schutter zwoer bij zijn intrede het gild in eer en achting te doen stijgen en op geenerlei wijze te benadeelen of te kort te doen.

Als eene kerkbroederschap hoog staande en immer berekend op *goede naeme ende faeme*, duldte het gild geen minachtend woord noch schendende daad. Wie, tegen zijn eed in, zich verstout het schaamteloos tegen te kanten, te kleineeren, te versmaden of te belasteren, ontdeert en schendt het, en raakt tevens God en godsdienst. Hij moet zijn ergerlijk misdrijf naar kerkelijk gebruik met offerlicht goedmaken.

Aart Schrauwen vergreep zich in 1692 aan « *seeckere raveesen... teeghen de guelde...* », zonder twijfel aan rumoerige dwaasheden die het gild te schande waren en het gansch in beroering brachten. Als « *enorme injurien* » stonden deze volgens de *Caerte van de Hooftgulde ter correctie van den Regimente* of het gildebestuur, dat *naer eijch van de saecke* beraadslagende, den plichtige verwees tot eene boete van twee pond was, hetwelk als een God-verzoenend offer op het altaar in de kerk moest opbranden. Het kostte hem twee gulden.

Dit eenig geval dat in het G. B. voorkomt, boekte de deken van het dienstjaar 1691-92, bl. 163 :

« *Voor ontfanck van boeten van Aerdt Corneels Grauen voor twee pont waes licht over seeckere raveesen die den selven teeghen de guelde haedde ghemaeckt dewelcke hem bij den reeghemente sijn toeghetaeceert, coemt daer voor de soemme van ... ij gl.* »

2. **Afwezigheid in de kerkdiensten.** — Wie uit een der twee jaarlijksche gildemissen, die voor de levende en afgestorven broeders en zusters geschieden, thuis bleef, liep *drie stuivers* boet in.

Menigmaal treft gij in het G. B. aan « *van breucke ontfanghen vande absente in de Reckequimies niet en hadden gheweest.* »

« *Adriaen van Staeijen, Jan Goolnaer en peeter geerts Kooppens saemen neghen stuivers omdat sij niet en hebben geweest in de misse van recquie* », bl. 196.

Insgelijks werd voor drie stuivers in de boet geslagen die niet ghecompareert en heeft in de processie van den derden Sinxendaech of Siensen omganck.

Hij die mis en processie verwaarloosde moest het met zes stuivers bekoopen.

Alzoo teekent het G. B. aan, bl. 188 « *voor ontfanck van den brueck van cor. Verschueren, om dat hij toerf gaen laeden hadt op derden Sinxdach onder de misse ende niet mede en heeft geweest in de proescie ende niet en heeft geooffert den breuck op ses stuivers volghens de Kaerde.* »

Die met Hoogwaardig naar de mis of in de groote processie niet ging, verbeurde vier stuivers.

Zoo geeft het G. B. op : « *vier stuivers voor de bruecke die op h. sacrament dagh in de processie niet en hebben geweest.* »

Acht stuivers was de boet voor het dubbel verzuim van mis en processie.

Wie in den lijkdienst of op de begrafenis van een overleden gildebroeder of dezes huisvrouw niet verscheen, liep een boet op van vier stuivers.

Wie na de mis aanstonds wegging en de teraardebestelling niet bijwoonde, bleef vier stuivers schuldig.

Wij lezen op bl. 153 : « *van de absente gueldenbroeders die niet ghecompareert op de begravenies van Jan Cornelis Jans... twaalf in getal met naeme geteeckent... coemt van ieder man van boete de soemme van drij steuvers, coemt saemen over de twaelf maennen de soemme van j gl xvij st.* »

Elke broeder diende persoonlijk aanwezig te zijn en mocht niemand in zijn plaats sturen.

In de gilderekening van 1723-24, bl. 222 staan drie mannen vermeld, ... « *personen die niet gecompareert en hebben in de mis van requirem van Adriaen Cornelissen die daer de vrouwen hebben gesonden ende selven een daghgelt hebben gaen winnen* » elk voor drie stuivers beboet.

Ten jare 1748 moeten onze gildemannen de kerkdiensten niet al te best bijgewoond hebben. Alsdan « *heft den rendant ontfanghen voor de boten van den miesen twe gulden twe stuivers.* » bl. 274.

3. Weigering van betalen. — Wie zijn verteerde ghelaghen niet wilde oplegghen ende betaelen, moest na behoorlijke vermaning, zijn weigering met een boetstraf van acht of tien stuivers bezuren.

Het G. B. levert slechts een geval, of beter een tweevoudig van Peeter Jan Beijers en zijn zoon Peeter en rekt het « *voor fout* ». Als het zoo spreekt, is het altijd ernstig en ergerend. Peeter Jan, de vader, werd op kermismaandag 1721 voor acht stuivers in de boet geslagen « *omdat hij het gelaech niet en wou betaelen* »; en de zoon,

voor tien stuivers; wederom wordt herhaald : omdat hij het *gelach* dat hij *schuldich* was niet en wou betaelen.»

De reden van hun beider halsstarrigheid staat zoo hij schijnt opgegeven : omdat Peeter die « *jonman* » was « *uijt de gulde moest blijven om den paestoer twille.* »

Na het uitvaardigen van het *Placaert van Sijne Majesteijt gegeven den 15 Februari 1701* (1), dat « *alle guldens van jongmans* » verbood en de ontstane te niet deed, hadden menige jongelingen zich bij de volslagen mannen aangesloten.

Tien jaren later kwam het *Reglement van Sijne Majesteit uit nopende het onderhouden van de Sondagen... gegeven den 10 Julii 1711* met het streng verbod « *aen alle jangmans hun te begeven in eenige manskulden.* »

Nu Peeter Beyers, thuishoorende bij een aanzienlijke familie, zoon van een gewezen deken, als dan nog ouderman en altaarmeester, hadden de overheden in hun midden oogluikend toegelaten. De pastoor, Adam Janssens, krachtens voormeld verbod en zijn herdersplicht, was tegen de aanvaarding opgekomen en eischte de uitdrijving van den jongeling.

Dat beide, vader en zoon, het vier jaren vroeger het nog al stout op de gildekamer hadden afgegeven, zooals het verder aangebracht wordt, goedsmoeds pastoors optreden duldden en gelaten en gedwee hun verdiende straf ondergingen zal niet geweest zijn, wel integendeel.

Het G. B. meldt heel beleefd dat vader Beijers « *is bedanckt van niet meer te compreeren* » dus zijn ontslag ontving om het lot van zijn zoon te deelen.

Ziehier desaaangaande het uittreksel van de gilderekening van 1720-21, bl. 216 :

« Ietem brengt den deecken voor uijtgeef van peeter jan beeijers van smandach op ons kermisse is verteert bij de gulde broeders ende hij het gelaech niet en wou betaelen en wilde waer op hij is bedanckt van niet meer te compreeren ende dat voor een somme van acht stuijvers wort dit voor fout gebracht aldus — 6. 8. 0.

Ietem van sijnen sone peeter peeter beeijers jonman om dat hij uijt de gulde moest blijven om den paestoer twille een gelach dat hij schuldich was niet en wilde betaelen, soo wort dit voor fout gebracht de somme van thien stuijvers. Aldus — 0.10.0 »

4. Slag of Stoot. — Zijn medebroeder met hand of vuist 'nen eenvoudigen stoot geven is met vier stuivers strafbaar.

Dit betaalde Huibrecht Simons « *voor misbruijck aen Corn. Goetstouwers, omdat hij hem op sijn boerst heeft gestoeten.* » bl. 186.

Komt bij den stoot een bezwarende omstandigheid, dan klimt de boet tot zes stuivers.

Peeter Willem Paulus liep die boet op « *van dat hij op den 15 juniis 1698 den wolf op de koeijckeetel daer hij over het vier hienck*

(1) Kort begryp van verscheijde placaerten ende ordonnantien, bl. 52 en 59.

met water, ende den voorgenomden Nicklaes de Wolf daar opgetoeten ende dat hij seer naet was... bl. 184.

Met pot, pint of eenig getuig een slag mededeelen, wordt erg opgenomen en gestraft met *twaalf stuivers* boet.

Alzoo voer Cor. Jan neel omdat hij met een poet geslaeghen hadde, bl. 206.

Jacob Francken sloeg in 1748 Peeter de Crom met een pint op het hoofd. Uit de aanzienlijke geldboete waarmede hij gestraft was : *zes gulden*, de hoogste die het G. B. vermeldt, wordt redelijk besloten dat zijn slag een zware bloedige wonde verwekte die Peeter's leven in gevaar bracht.

Dit droevig feit van *bloet-rastinge*, gelukkig het eenige dat zich voordeed, stonds insgelijks *ter correctie van den Regimente* of het bestuur. Het vergaderde en legde na beraadslaging de gepaste hooge geldboete op, welke de dader voldeed en het G. B. opteekende, bl. 274 : « *ontvanghen van Jacop Francken voor boten van dat hij Peeter de Croem met de pient geslagghen heeft op het hoeft de somme van ses guldens.* »

Het kan wel zijn dat Peeter fout had aan die geweldige vechtpartij. Hij staat als eerste boetschuldige aangeschreven : hij viel wel licht aan en sloeg, het lijdt geen twijfel, zijn tegenstrever eene kwetsuur die dezen in woede onstak en hem naar een getuig deed grijpen, het gereedste dat hem onder de hand viel. De gildeoverheden veroordeelden hem ook tot twee groote boeten die zes gulden uitmaakten.

5. Scheldwoorden. — Wie zijn medebroeder verweet en scheldwoorden die hem tot schande strekten of *schandeseerden*, naar het hoofd wierp, moest het met vier, zes tot tien stuivers, soms merkkelijk meer uitboeten :

« *Huijbrach Sijmons dathij heeft misbruijck teghen franck Verschueren met worden ende is voor boete gestelt de somme van vier stuivers* » bl. 177.

« *Gabreel Sijmons voor sijn schel woerden op het besteden van de gult twee mael gecoenstiert ieder boet de somme van vier stuivers*, bl. 284.

« *Hendrick Boons vier stuivers voor het schandeseeren van peeter tacx* » en « *voor het schandeseeren van hendrick de Crom thien stuivers* » bl. 212.

Als het schelden over zijn hout ging, werden de plichtigen het dieper in den zak gewaar.

Alzoo kregen *Jan van Tolhuijsen ende Adriaen Sijmons voor hun groote scheldwoorden en schandelestatie te saemen de somme van drij gulden*» te betalen bl. 242.

P. H. Adriaenssen vergreep zich tegenover de wevers. (2) Hij bekocht het met zes stuivers boet, « *voor ontfanck* » opgeteekend, bl. 172 *van dat Peeter Huijbrach Adriaenssen miesbruijck heeft tegen de wevers, aldus wordt hier voor brueck ghestelt de somme van ses stuivers.* »

(2) De laken- en linnenweverij was in die jaren de groote huisnijverheid der Kempen. Ons dorp bezat ook zijn verschillende weefgetouwen.

Wie den hoofdman of koning, gewezen of in dienst, uitschold, werd voor een gulden in de boet geslagen.

« Jan Jacob Bastiaenssen was verplicht *« een gulden misbruick te voldoen om dat hij heeft geseijt den hooftman is een schelm. »* bl. 180.

Met kermis van 1752 leverde een goedwillige gildebroeder, Dingeman van Broeckhoven, veel spel op de gildekamer. Vier stuivers werden hem *« voor boete op den eersten kermisdagh van den hooftman gecalcenciert voor syn scheldwoord. »* Hij begon opnieuw te schelden en werd dubbel gestraft : *« de tweede rijse van den zelven gecolensieert voor sijn scheldwoorden de somme van acht stuivers. »*

Het ging van kwaad tot erger. Hij maakte den oud-hoofdman voor schelm uit en werd buitengezet; hij drong terug binnen en wou niet zwijgen. De hoofdman sloeg hem voor twee gulden in de boet : andermaal bij den arm gepakt en buiten geleid, en niet ophoudende met schelden, werd hem nog eene boet van *drie gulden* toegepast : dat maakte vijf gulden en twaalf stuivers dat de weerspannige dwarskop met het gild had te vereffenen. 't Was wel besteed!

Lees hier hoe de gilderekening van 1751-52, bl. 282, het ons omstandig voordient :

« Item dingeman voor boete gestelt op den eersten kermisdagh wesende den 20 augusti in het jaer 1752 van den hooftman gecalcenciert voor sijn scheldwoorden vier stuiver, de tweede rijse van den selven gecolenciert voor sijn scheldwoorde de somme van 8 stuivers, den selven gecalcenciert voor dat hij Simon peeter Sijmons voor een schelm uijt gemaek heft en van den hooftman uijt de gulde camer gelijft en wederom ingecomen ende niet willen swijgen voor boete gestelt de somme van twee gulden, voor de vierde rijse gecolenciert van den hooftman ende uijt de camer gelijft en van het schellen niet willen op houden voor boete de somme van drij gulden te samen de somme van vijf guld twalf stuij. dus 5. 12. 0. »

6. Vechten. — De boeten waren verschillend volgens de schuld, den aard en de hevigheid. Elke handtastelijkheid werd met *zes, zeven, acht of tien, twaalf stuivers* gestraft.

Alzoo verdienden wederzijdsch *hendrick Boons en Augustijn de Bie* eene boete van zes stuivers voor het *vaechten* : bl. 212, *« Jan Paulus van Velthoven verbuert met vechten acht stuivers »*, bl. 206.

Denzelfden *« Jan Pauwels van Velthoven ende Gabreel Adriaen Matthijs Goetstouwers* werden samen twaalf stuivers boet opgelegd *« omdat sij in de vergaderingh van de ghulde maelcaender hebben aenghetaest »*, bl. 163.

Op dezelfde bladzij vinden wij van boeten, eerst van *Aerdt Coerneelis Graeuen* teghens *Adriaen Bertels* van Looveren die *maelcaender* tot twee distiente reijsen hebben aenghetaest waer over de selve twee reijsen van de ghuelde weeghen sijn ghecaevensieert. . i gl. iij st. ; dan van boeten van *Adriaen bertels* van Looveren teghens *Aerdt Coerneelis Graeuen*... insgelijks i gl. iij st. »

Tien stuivers betaalde Jan van de Wouwer *« omdat hij Peeter Jan Beeijers met het haer hadde ende niet en wilde loossen doen sij waeren in het vaechten »*, bl. 206.

In diezelfde ruzie kwam eilaas niet al te zacht Jan Laeueijssen tusschen. Hij liep zes stuivers boet op *« omdat hij sloech in plaats van scheijden ende seijde : hij is mij dat weert. »*

Van een vechtpartij waar het erg toeging ten jare 1717 tusschen Peeter Jan Beijers en zijn zoon Jan en de gildebroeders Antoon en Jan van de Wouwer, getuigt het G. B., bl. 205. Ze vochten slag om slinger dat zij bloedden. De gildeoverheden waren genoodzaakt streng op te treden.

De hoofdman Adriaan van Looveren, de koning Huibr. van Doren, de dekens Laureis van Turnhout en Jan Goetstouwers, de serdjanten Corn. de Bie en Cor. Jan Bode en de altaarmeester Cor. Jan Rommens staken de koppen bijeen, beraadslaagden en dienden in gemeen overleg de vier vechters een gezamentlijke boet toe van vier gulden.

Francus van de Wouwer, vader van twee der vechters, ontving terzelfdertijd een nog strengere afstraffing : vier gulden kreeg hij, zooveel als de vier vechters samen, omdat hij zijn zonen niet wederhield en zeide *« laet se vachten »*. Dure les voor den plichtvergeten vader!

Dat allen hun strafschulden effenaf betaalden bewijst de gilde-rekening van 1716-17, bl. 205 ;

« Van Peeter Jan Beeijers ende sijnen sonne Jan met haer twee met faechten teghen antoni en jan vande Wouwer, soo is de breuck gestelt bij de ondergeteekende een somme van vier gulden en was ondert. Adriaen van Looveren en huijbracht van Doeren en laeijers van Tuernout, jan Goetstouwers Cornelis de Bie en Cor. jan bode en Cor. jan Rommens. »

« Francus vande Wouwer om dat hij sijne sonen sach vachten teghen jan p^r beeijers ende seijde laetse vachten ende soo is van de bovengenoemde geordenert een gelijke somme van vier gulden. »

Een of twee boeten willen wij nog uit het G. B. opvangen, zeldzaam toegepast.

Ter vogelschieting trok tot de laatste gildebroeder manhaftig op en was stipt op post. Wie zou het wanen schandelijk weg te blijven en zijn *schutterlijke* plicht verwaten achteruit te stellen op een zoogemaakte algemeene dorpsfeeste?

Een dierf het aan ten jare 1752 en verdiende te recht de zes stuivers waarmede hij zijn plichtige afwezigheid, buiten zijn schietgeld nog, moest inboeten.

Eenig geval dat het G. B. voorbrengt : *« Jan Dirck Augustijns voor boete dat hij met voogelschieten niet op getrocken heeft de somme van ses stuivers »*, bl. 282.

Een gildebroeder zou het niet gemakkelijk op zijn geweten willen, tijdens de gildefeesten zijn offerpenning, hoe klein ook, een oordje of een negenmanneken weigeren in de bus te steken.

Wie het naliet, strafte de *Caerte* *« voor breucke insgelijks met ses stuivers welke Adriaen van Tölhuijsen betaalde om dat hij niet mede heeft gaen offeren op den kermisdaech »*, bl. 172.

Nog een laatste boet, een geringe voor een niet aangewend. Ge moogt eens lachen! «*Jan C. Rommens gecolencieert dat hij de duecfick — haal z'er uit! — de zwik uijt de ton getrocken heeft boete twee stuivers*», bl. 280.

Eens dat de *rendanten* de rekeningen kort en bondig opstelden, hield de gewoonte op de boetstraffen afzonderlijk op te geven en werden de ontvangsten met *de boten daer bij gereckent* geboekt.

Zoudt gij nu denken dat het onze gildebroeders last en leed kostte om zich naar de boetbepalingen te voegen? Den eene of den andere kan het wel tegen het hoofd gestooten hebben of den voet dwars gezet. Onder alle koren is kaf! Ook de besten die op hun beurt iets misspraken of mispeuterden, keken al eens onvriendelijk op! Maar geenszins ongewillig, ja doorgaans zonder kikken of mikken legden zij hun straffen neder. Wat zouden ze?... Zij wisten wel dat bij het overtreden der gildewet, zij zich ook tegen God en zijn gebod gekeerd hadden en hun straf soms dubbel verdiend, doch zij troostten zich bij de zekerheid dat hun boetgeld niet gansch verloren was gegeven en dat zij er hun paart van terug kregen met een *extra-portie* bij maaltijden, een *naer-gelach* of een uitzonderlijke fooi.

P. v. G.

Een inboedel ten jare 1535 door dwangbevel te koop gesteld.

Jan Gheert Leysens was ten achter met de betaling van ons genadichs heeren keysers bede.

De inventaris werd gemaakt van syn haeffelycke goeden, so levende haue van beesten ende koeyen, enz. als dode haue : scrynen bedtsteden, enz. en heel den huisraad, om vanwege hoogerhand publiek verkocht te worden.

Hij luidt als volgt :

«Dit syn alsulcken gejnuentorieerde haeffelycke [goeden] als beuonden zyn ten huysse van Jan Gheert leysens.

Twée koeyen.

Een calff.

Een paert.

Hoey ende stroe.

Ende koren ongedorssen jnt stroe.

Een scapraeye.

Een spenne.

Twée hoender rennen.

Hangel ende tange.

Stoelen ende bancken.

Een schoen scryne.

Drye zitten cussenen.

Ende drye ander cussenen.

Een coeperen vleesch pot.

Een lauoyer.

Een yseren panne.

Twée tenne potten.

Een pinte.

Seuen tenne scotelen.

Een commeken.

Een kekele.

Vier ketels cleyn ende groot.

Een nyen biezaer.	Eenen cleynen coperen pot.
Een koetse.	Lywaet.
Een bedtstede.	Een sclapelaken.
Een grote tafele.	Een halff vercken.
Een bedde jn de cameren.	Een minsel ende ander houtwerck.
Een hoeck scrynken.	Een boter karre ende hoey sporrie.
Twee bedden aenden heerdt.	

[*Acten Iudiciael van 1534-38, IV. f° 14, v°.*]

G.

BOEKENNIEUWS

G. MEEUSEN. *Verdwenen Molens te Esschen.* — (Uitgave n° 2 van Oudheidk. Kring Esschen. — Overdruk uit « Oudheid en Kunst » 1930.)

Verdwenen molens, des te meer te betreuren bij het aanschouwen van de tusschengevoegde mooie platen die den statigen windmolen en het schilderachtige molenhuis, echte schoonheden van den buiten, sprekend wedergeven!...

De schrijver levert ons geen nietige *brokkelingen*, maar een gewaardeerde brok geschiedenis, voornamelijk van af de zestiende eeuw, uit het verleden van Tongerloos oude molens te Esschen, ontpopt uit de stukken die hij voorbrengt : de voorwaarden van de verpachting der molens in 1563; de wederwaardigheden na de afscheiding van Nispen in volgende eeuw; een schatting uit de achttiende eeuw van den molen in zijn onderscheidene deelen; het overgaan in vreemde handen door noodgedwongen verkoop tijdens de Fransche overheersching; en, om te sluiten, de lijst van de gekende molenaars der abdij en de latere molenbezitters.

Vooruit, beste heer! De Kalmthoutsche molens nu aangepakt, ze staan in de buurt en op beurt naar u te wachten! Misschien hebt gij ze met hun wieken al vast!...

G.

E. H. J. NUYTS. *Rijmkes en Liedjes uit Kinderspelen te Turnhout verzameld.* — (Uitg. « Taxandria » 1930. Nieuwe Reeks III n° 2.)

Schrijver dezes waarschuwt te voren, dat zijn verzameling verre van volledig is. Of dat « verre » wel zóó heel vèr is, betwijfel ik. Ziehier waarom : Alhoewel een tamelijke afstand ons dorp van Turnhout scheidt, vind ik in zijn om zoo te zeggen volledige verzameling zooniet alle, dan toch de meeste kinderliedjes onzer streek terug, hier en daar met een kleine variante natuurlijk.

't Werkje is verdeeld als volgt : I. *Het kinderrepertorium*; 1. Aftelrijmkes 2. Zeeltje springen 3. Gelegenheids-kinderliedjes 4. Allerhande spelen. II. *Wat de vaders en de moeders voor hun kinderen zongen.*

Vaders en moeders en onderwijzers, zietdaar een schat gezonde kinderfolklore uit eigen streek, die stilaan verdwijnt. Grijpt er naar en beleeft er met uw kinderen menig vroolijk uurtje meê.

F. V.

JULIUS VAN IN. « *De Omwenteling van 1830 te Lier.* — (Uitgave van den « Geschied- en Oudheidkundigen Kring. 44 blz.)

Om den oningewijden lezer op de hoogte te brengen der troebele Oktoberdagen (1830) te Lier, schetst S. de volksmisnoegdheid in 't algemeen, onder de regeering van Willem I, die het koninkrijk der Nederlanden bestuurde van 1815 tot 1830.

De vurige, vaderlandsminnende Brusselaren, in opstand tegen de vreemde meesters, joegen het Hollandsch leger de hoofdstad uit.

Spijtig genoeg, vinden we hier 'n oorlogszuchtig karakter : 'n haat voor al wat Hollandsch klinkt en 'n geestdriftige verwoording voor wapengekletter en vuurontbranding. Zou men er deze laatste jaren geen andere meening op nahouden, nopens oorlogsgeschiedenis, vooral na de wereldramp 1914-18?

van de omwentelingsgebeurtenissen onder en om den St. Gummarustoren. Doch

Dit gekapt historisch verhaaltje schijnt wel een trouwe weergave te zijn wanneer er spraak is van louter geschiedenis of krijgsgेरuchten uit eigen land, klinkt de beoordeeling en veroordeeling soms zóó eenzijdig. Dan ziet men vaak slechts door en voor *eigen* volk en breekt men af en banvloekt men al wat aan de overzijde raakt.

Jawel, het opstel is vrij aantrekkelijk en de verhaaltrant bondig en keurig samengepakt, — doch nogmaals : oorlogswec, opgezweept tot heldhaftigheid... bah!

Voor de Lierenaars wekt deze geschiedkundige bijdrage zeker wel belangstelling, omdat ze spreekt over oudere dagen, omdat ze vertelt, en met lof, over eigen stad en eigen roemwaardige mannen.

Enkele grove taalfouten ontsieren 't geheel.

STAF GORIS.

J. SCHOBSENS. I. *Environs d'Anvers* [311 blz. + 12 kaarten].

II. *Dans la Province d'Anvers* [256 blz. + 8 kaarten]. — (Brussel « Touring Club de Belgique ». — z. j. — 2 dln. 30 fr.)

Stadsmenschen hebben lucht, buitenlucht noodig. Velen ontvluchten de stad op zoek naar rustige hoekjes, waar ze de koortsige drukte der grootstad kunnen vergeten. Maar die menschen loopen meestal verloren, ze zien niet wat ze zouden moeten zien. Om hen te leren zien, te leren genieten en om hen te verklaren, wat ze anders onbedacht zouden voorbijloopen, hebben ze een gids noodig.

Welnu, de heer J. Schobbens, griffier der provincie Antwerpen, heeft de wandelaars zulk een gids bezorgd. Een werk in twee deelen, omvattend 136 wandelingen rondom Antwerpen. Als uitgangspunt werd het stadhuis genomen en zoo gaan de wandelingen al verder en verder concentrisch uit. Het eerste deel behandelt wandelingen binnen een kring van 10 Km., het tweede gaat tot 25 en meer kilometers. Het is dus dit laatste deel, dat voor ons van 't meeste belang is.

Als opvatting en uitwerking staan we hier voor een zeer verdienstelijke poging. De lijst der geraadpleegde werken omvat een 70-tal boeken en tijdschriften. [« Wesalia » is vernoemd, doch jammer genoeg, « Oudheid en Kunst » is niet te vinden.] De reeks kon blijkbaar nog verdubbeld worden. Maar, daar de schrijver in zijn voorafgaande nota (2° deel) spreekt over de voorbereiding eener meer uitgebreide studie, hopen we dat de andere werken en tijdschriften eveneens zullen nagepluisd worden. De overgroote en haast onuitputbare documentatie heet schrijver oorzaak van de vele tekortkomingen en missingen die de aandachtige lezer er in zal vinden.

Jammer, dat er naast de vele drukfouten, zooveel missingen te vinden zijn; die moesten in zulk werk tot een minimum herleid zijn, zoo ze niet totaal konden uitgeroeid worden. Om hem hierin behulpzaam te zijn, had de achtbare schrijver de hulp kunnen inroepen van de briefwisselende leden der provinciale Kommissie voor Geschiedenis en Folklore, die, over heel de provincie verspreid, volgaarne de drukproeven zouden nagelezen hebben; zoo zouden vele missingen geweerd zijn.

Het is wel spijtig, dat we zulk werk niet volkomen kunnen goedkeuren. Doch de heer Schobbens is er zelf van overtuigd, dat er zoo heel veel aan te verbeteren is. Hij hoopt daarom een meer nauwkeurig en meer uitgebreid werk te kunnen uitgeven. Hierin zal iedereen hem steunen en helpen, want dan komen we tot een « standaardwerk » dat niet alleen bij wandelingen, doch ook in vele andere gevallen zal geraadpleegd worden.

Een vulgarisatiewerk over en voor de Kempen moest in de taal der streek geschreven zijn; indien zulks noodig bleek, kon *daarna* een vertaling volgen, doch niet andersom.

Daargelaten deze twee bemerkingen, gaan we eens zien wat er over onze gemeente in het werk te vinden is.

127° WANDELING. *Van Maria-ter-Heide over Gooreind naar Brecht.*

Degelijke beschrijving van landgoed Koch, landschappen links en rechts der groote baan, schietplein (natuurreserve), Keien ven.

128° WANDELING. *Van Gooreind naar Wuestwezel.*

De voornaamste voor ons zijn echter de drie volgende nummers.

129° WANDELING. *Van Wuestwezel naar Loenhout langs het kasteel van Wuestwezel.* Om te beginnen klaagt S. over «den tragen gang van den tram, die ongelukkiglijk anderhalf uur noodig heeft om te W. te geraken» — [soms nog meer!] Hij raadt daarom aan een autobus te nemen. Vanaf den Driehoek beschrijft de h. Schobbens zijn wandeling door het dorp met een bezoek aan de kerk. De kerk, die hij beschrijft, is die van vóór 1900. Een beschrijving van de huidige kerk zou er heel anders uitzien.

De plaatsnaam Wuestwezel wordt eveneens behandeld. De heer griffier houdt het met de beteekenis Wuest = woest, hij merkt ook op dat de menschen *Wustwezel* uitspreken. Wat betreft de uitleg van « wesel », o. i. zijn de drie aangegeven veronderstellingen niet vol te houden, de beteekenis, die algemeen aangenomen wordt is die van « wesel = wiese — lo [weide + bosch].

Best geslaagd is het deeltje over het nieuwe gemeentehuis.

Nu krijgen we een heele brok over « de heerlijkheid Wuestwezel en Westdorne », waarin de opvolgende eigenaars aangegeven zijn vanaf de heeren van Grobbendonck en de van Wilre's (XIIe eeuw) tot Baron Gericke van Herwijnen. Een bondige samenvatting, vooral gesteund op het werk van Leroy, tot aan de familie van der Rijt.

Nog een woordje over het kasteel, en de wandeling wordt voortgezet naar Loenhout.

130° WANDELING. *Van Wuestwezel naar Calmpthout.*

Deze gaat over Sterbosch en niet « Sterrehof » verder langs den Duffelaer en Achterbroeck.

Met de volgende wandeling zitten we volop in de hei.

131° WANDELING. *Van Wuestwezel naar Calmpthout* (langs de heide, Begynemoeren, Chartroose moeren, enz.)

Hier is de wandelaar aan 't woord en 't blijkt alras dat deze wandeling best behandeld werd. Geen wonder, de heer griffier, die zelf een liefhebber is van « voetwandelingn » (promenades pédestres) heeft hier beschreven wat hij gezien heeft, zonder oude geschiedschrijvers te raadplegen. Eigenlijk is 't wel zonderling dat de schrijver geen enkel lapje ontgonnen heide heeft gezien, doch zijn wandeling zal wel dagteekenen van enkele jaren geleden en mogelijk heeft hij zich alleen willen bepalen bij de moerassige heidevlakke.

In deze vijf wandelingen is er dus spraak over onze gemeente. Een wandelaar, een stedeling, die met deze gids hier aanlandt, zal alvast heel wat meer zien, dan hij anders zou bemerken. Wij hadden graag alles hier overgenomen en, na vertaling, met onze nota's aangevuld, doch plaatsgebrek belet het ons.

Overigens, we durven hopen, dat de heer Schobbens ons niet lang zal laten wachten op een definitief werk, dat de bekroning zal zijn van jarenlang zoeken, aanteekenen en verzamelen.

K. P.

J. ERNALSTEEN. *1830 in de Kempen*. [In « Oudheid en Kunst » 1930.] II. *De Petitiebeweging* (1829) — [blz. 144-175].

In de Kempen had men eveneens de lijsten in omloop gebracht om handteekens te verzamelen. Men eischte « vrijheid in alles en voor allen ». In 1829 nam ook de geestelijkheid deel aan de « petitiebeweging » (verzamelen van handteekens om herstel der godsdienstige en politieke grieven te eischen). De « orangisten » deden hun best om de beweging te doen mislukken.

« Te Wustwezel ging hoegenaamd geen verzoekschrift rond. »

« Den Antwerpenaer », nieuwsblad te Antwerpen verschijnend, steunde uit alle macht de petitiebeweging. Uit dat blad weet S. op te diepen waarom er in onze gemeente geen lijst rondging : « De personen, die verlangen te weeten waarom er te Wustwezel geen verzoekschrift, waer by het *redres der grieven* gevraagd word, in omloop gegeéven word, zyn aenzogt zich te wenden tot den Weled. Heer de Vinck de Wezel, lid der eerste Kamer der Staeten-Generael, die voórlede jaer, zoo als men weét, tegen het *adres aen den Koning* gestemd heeft. — Wij twijfelen geenszins of zijne Weled. Mogentheyd zal zeer geérne de noodige inlichtingen aen de vaderlanders geéven, vermits hij jaerlyks van de natie ontvangt duizend staertguldens (sic), om deszelfs waere belangens ter herte te neémen. — Men gelieve dit voorts te zeggen. » (« Den Antwerpenaer », 19 Dec. 1829.)

De lijst der gemeenten en de aanteekeningen (blz. 153-175) bevat uitsluitend aanhalingen uit « Den Antwerpenaer ». Is dat genoeg om een *objectieven* kijk op den toestand te geven?

Als documentatie zeer verdienstelijk.

K. P.

Eerlang verschijnt in de reeks « *Dorp en volk van Eekeren* » een nieuw werk over « De kinderdeuntjes in onze streek » door Fr. Bresseleers, met een bijdrage over « Pastoor De Vos van Eekeren en zijn tijd (± 1800) » door Hendr. Kanora.

Inschrijving bij H. Kanora, Molenstraat, Eekeren.

Wij zien met belangstelling dit nieuwe werkje onzer ijverige medeleden, heeren Bresseleers en Kanora, te ontmoet.

Mevr. W. Koch de Gooreind, kasteel van Gooreind.
 Hub. Kunst, onderwijzer, Neerstraat, 18, Roermond (Holland).
 Leo Kuylen, Oorderenweg, 1, Eeckeren.
 A. Leenaerts, Walenstraat, 44, Antwerpen.
 Jos Leys, Dorp, 135.
 L. Lucas, Olmendreef, Cappellen.
 Louis Maes, kunst- en kerkmeubelen. Sint-Lenaerts.
 G. Mariën, Exterlaar, 109, Berchem.
 Karel Meerbergen, prov. raadslid, Osystraat, 24, Antwerpen.
 M. Mertens, Cogels-Osylei, Berchem.
 Leo Michielsens-Van Beeck, schoolopziener, Cappellen.
 E. Moors, Floralei, Oude-God.
 M. Moors, onderwijzeres, Merxplas.
 Jos. Mortelmans, Berthoutstraat, 22, Berchem.
 P. J. Nuytemans. Klein Gooreind.
 A. Ooms, Viersel.
 V. Ortenzi, Oude Koornmarkt, 58, Antwerpen.
 J. Peeraer, oud-schoolhoofd, Zundert (Nederl.)
 Const. Peeters, Dorp, 174.
 Edward Peeters, Pyckestraat, 21, Antwerpen.
 Flor. Peeters, sigarenfabrikant.
 E. H. F. Peeters, pastoor, Oosterhout (Holland).
 Louis Peeters, Hoevenschebaan, 6-8, Cappellen.
 René Peeters, fotograaf.
 R. Peeters, Oedenkovenstraat, 25, Borgerhout.
 Fl. Pellaers, Kleine Beerstraat, 30, Antwerpen.
 L. Pellaers-Van Beeck, Doornboomstraat, Hove.
 Edw. Pourbaix, brouwer, Gooreind.
 A. Ribbens, onderwijzer.
 Victor Ribbens, Achterbroeck.
 Dr. L. Schöller, St. Pietersnieuwstraat, 37, Gent.
 Jos. Snepvangers, Lange Leemstraat, 73, Antwerpen.
 Willem Snepvangers, Dorp.
 Jhr. Mr. M. W. Snoeck, Koestraat, 8, Zwolle (Holland).
 Lod. Staepels, schilder.
 L. Stroobant, Absheide, Beersse.
 Frans Tiebos, Rudolfstraat, 11, Antwerpen.
 Louis Tiebos, Rudolfstraat, 9, Antwerpen.
 Eugene Van Beeck, gemeentesekretaris.
 Jul. Van Beeck, Handelslei.
 Wed. L. Van Beeck, Maarschalk Fochlaan, 88, Schaarbeek.
 E. H. Dr. Van Dregt, pastoor, Nieuwmoer.
 E. H. Van Bueren, pastoor, Borsbeek.
 Karel Van den Branden, Esschen-Wildert.
 J. Van den Broek, gemeentesekretaris, Loenhout.
 E. H. A. Van den Heuvel, St. Pieterstraat, 1, Luik.
 Henri Van den Heuvel, aannemer.
 Wed. J. Van den Heuvel en Kinderen, Hôtel « De Ster ».
 E. H. Lod. Van der Jonckheyd, leeraar, Hoogstraten.
 Neel Van Deuren, Milisstraat, 48, Antwerpen.
 Prof. Dr H. J. Van de Weyer, hoogl., Schreurevest, 29, Heverlee.
 Alf. Van de Wiele, Van Schoorstraat, 99, Schaarbeek.
 J. Van Elsacker, Duffelaerhof, Achterbroeck.
 E. H. J. van Genck, pastoor, Achtmaal-Zundert (Holland).
 V. Van Himbergen, gemeentesekretaris, Ravels.
 J. G. A. van Hogerlinden, Arnhem (Holland).
 E. H. Van Horenbeeck, pastoor, Gooreind.
 A. Van Horenbeeck, apotheker, Adeghemstraat, Mechelen.
 J. Van Horenbeeck, Hanswijkstraat, Mechelen.
 Frans Van Hoydonck, onderwijzer, Sint-Lenaerts.
 Frans Van Hoydonck-Hens, brouwer, Wernhout-Zundert (Holl.)
 Jozef Van Hoydonck, gemeentebediende.
 Michel Van Hoydonck, kantoor.
 Wed. Van Laerhoven-Van Beeck, Gemeentepark.
 Wed. Fr. Van Looveren, Dorp.
 H. Vanmassenhove, ontvanger tolrechten.
 Al. Van Oers, Rich. Neyberghlaan, 46, Brussel.
 Baron L. van Pottelsberghe de la Potterie, Melle.
 Baronnes L. van Pottelsberghe de la Potterie, kasteel «Sterbosch».
 A. Van Pul, rijksveecarts.
 E. H. J. Van Roey, onderpastoor, Esschen.
 Dirk Vansina, Markgravestraat, 14, Antwerpen.
 F. Van Thillo, Handelslei.
 J. D. H. van Uden, Rijksstraatweg, 208, Haarlem (Holland).
 J. Van Uytbergen, du Fournestraat, 29, Berchem.
 Mme. We. Th. Verellen, Posterijhof, Gooreind.
 Modest Verellen, wisselagent, Calmpthout.
 Th. Verellen, brouwer.

Eug. Verheyen, Van Beersstraat, 6, Antwerpen.
 Ern. Verlooy, villa «'t Heibieke», Brasschaat-Polygoon.
 J. Verstraelen, Vrijheid, Hoogstraten.
 E. H. Verstreken, kapelaan, Sterbosch.
 Constant Vervoort, postontvanger.
 Fr. Wouters, Bestuurder der gevangenis, Tongeren.

LEDEN :

Alf. Akkermans, Bleeken.
 J. Appelian, Van de Willei, 54, Brasschaat.
 L. Bervoets, Van den Houte's lei, 3, Deurne.
 Aloïs Blommaert,
 Corn. Boden, Westdoorn.
 Frans Boden, Westdoorn.
 Louis Boeren, bakker, Ste-Mariaburg.
 Fr. Bresseleers, onderwijzer, Ekeren-Donk.
 L. Bresseleers, onderwijzer, Loenhout.
 V. Breugelmans, Achterbrug, 220.
 J. Carpentier, Dorp.
 J. Cornelissen, Eikblokstraat, 19, Deurne.
 L. Cornelissen, Heyslagschebaan, Brasschaat.
 L. De Bie, Tuinwijk, Eekeren.
 H. De Bièvre, drukker, Schooten.
 Jan De Clerck, onderwijzer, Schooten.
 E. H. Th. De Molder, pastoor, Oostmalle.
 G. De Ridder, Architect, Lozanastr. 90, Antwerpen.
 R. De Roover, Heermanstraat, 5, Merxem.
 Ed. De Vrin, Edelinckstraat, 24, Antwerpen.
 Dierckxens, Statiestraat, Esschen.
 J. Dupont, Augustynenstraat, Antwerpen.
 C. Elst, Van Vaerenbergstraat, 6, Berchem.
 Kanunnik A. Erens, Archivaris Abdij Tonger-
 Adr. Francken, Baan. [loo
 L. Francken, Gasthuishoevestr. 25 Merxem.
 Mme E. Frison, Lange Van Peltstraat, 32, Antwerpen
 Em. Goetstouwers, Calmpth. steenweg.
 Dr J. Goossenaerts, Molenstraat, 23, St-Amandsberg.
 Felix Goris, Handelslei.
 J. Govaers, Korte Van Peltstraat, 15, Antwerpen.
 M. Haesaert, Kerkeneind, 73, Calmpthout.
 Jul. Hens, Dorp,
 Louis Hens, provinciaal raadslid, Pulderbosch.
 Jan Hertoghs, Handelslei.
 Alf. Herrygers, Kruisweg,
 Jan Herrygers, Paal,
 E. H. Hicguet, kasteel Groenendaal, Merxem
 J. Hofmans, Bestuurder der Melkerij.
 E. H. Kanunnik J. Laenen, archivaris v. h. stad Turnhout.
 H. Kanora, Hofstraat, 33, Ekeren.
 C. Kerremans, Handelslei,
 J. Kockx, Van der Keilenstr., 34, Antwerpen.
 E. H. Kanunnik J. Laenen, archivaris v. h. Aartsbisdom, Mechelen.
 E. H. J. Lauwereys, leeraar, Hoogstraten.
 Jan Leenaerts, Eikestraat, 9, Berchem.
 Jozef Leenaerts, Baan.
 Louis Luyckx, Beersgat, 99.
 G. Meeusen, gemeentearchivaris, Esschen.
 Fr. Meeussen, melkerijbestuurder, Loenhout.
 M. Meylaerts, Posterijhof, Gooreind.
 Corn. Neys, Heiken.
 F. Nickmans, V. d. Wervestr. 61, Antwerpen.
 Aug. Oerlemans, Loenhout.

Fr. Oerlemans, Dorp,
 E. J. Ossenblok, S' Mattheusstraat, 11, Borgerhout.
 Frans Paelinckx, Achterbrug.
 Frans Paelinckx, Steenweg Nieuwmoer.
 Flor. Peeters, St-Annagesticht, Berchem.
 Frans Peeters, onderwijzer, Esschen.
 Jan Peeters, hovenier, Calmpthout.
 Jan Peeters, Processieweg, St. Lenaarts.
 K. Peeters, Dorp, 130.
 Maria Peeters, Bestuurster Naad- en Snij-school.
 E. H. Philippen, archivaris Commissie Openb. Onderstand, Antwerpen.
 Hendrik Pockelé, gemeentebediende.
 Louis Pockelé, trambediende.
 W. Poppelaars, Gooreind.
 E. H. Dr Floris Prims, archivaris, Antwerpen.
 Karel Roelands, Kruisweg, 267.
 J. Roelen, Baan, 173.
 L. Schrijvers, provinciaal raadslid, Gooreind.
 E. Somers, Van Praetlei, 34, Merxem.
 E. H. L. Soons, Onderpastoor, Santhoven.
 Alfons Staepels, Kruisweg.
 Dr. R. Sterckens, Platanenstraat, 13, Brussel.
 Fr. Stevens, Gooreind.
 Em. Torreele, Archivaris, Hoogstraten.
 A. Van Cuyck, Ten Eeckhovelei, 10, Deurne.
 P. J. Van de Locht, Gasthuis, Gooreind.
 Frans Van den Bergh, Ginhoven.
 P. Van den Broeck, Molenstraat, 112.
 P. Van den Broeck, Hamme (O. Vl.).
 Arn. Van de Put, Gooreind.
 Alf. Van der Jonckheyd, Dorp, 111.
 Corn. Van der Jonckheyd, Handelslei.
 Cl. Vandoninck, onderwijzer, Meerhout-Gestel.
 H. Van Dyck, brouwer, Loenhout.
 J. Van Tichelt, Bredabaan.
 Louis Van Geel, Dorp, 178.
 Fernand Van Gelder, Jean d'Ardennestraat, 50, Brussel.
 Math. Van Gils, Heiken, 205.
 Em. Van Heurck, Helenalei 26, Antwerpen.
 Em. Van Hoeydonck, Polderstraat, 194.
 K. Van Hoydonck, Beersgat.
 Jozef Van Loooveren, Breikelen.
 Jozef Van Loooveren, Baan, 95.
 Louis van Loooveren, Breikelen.
 V. Van Nueten, landbouwingenieur, Esschen.
 Jozef Van Oevelen, Achterbroek.
 J. Van Wyck, Vinkenstraat, 30, Antwerpen.
 M. Verhoeven, Donckschesteeweg, Brasschaat.
 Jozef Verellen, bediende, Dorp, 56.
 Corn. Vermeiren, Kl. Biest.
 Jan Verstraelen-Cox, Dorp.
 Al. Vervoort, Mutsaertstraat, 38, Antwerpen.
 Karel Vervoort, bediende.
 Em. Vrancken, Scheepswerfstr. 21, Hoboken.
 R. Wagner, Lieve Vrouwstraat, 48, Ekeren.
 Alf. Weygers, Handelslei.
 Alf. Wouters, notaris, Merxplas.

Te verkrijgen op het Sekretariaat van den Oudheidkundigen Kring:
Overzicht der Dagbladpers. (Gelegenheidsnum. van *Wesalia*) 2,— fr.
 Verschenen jaargangen *Wesalia* 7.50 fr.